

INTERDISCIPLINÁRNY SEMINÁR LOGIKA A PROBLÉMY SÚČASNÉHO VEDECKÉHO POZNANIA

V dňoch 20.—22. 5. 1987 sa v rámci HÚ IX-3-7 *Filozoficko-metodologické otázky rozvoja špeciálnovedného poznania*, ktorej koordinátorom je akademik Vojtech Filkorn z ÚFS SAV a ČÚ IX-3-7/3 *Logika a problémy súčasného vedeckého myslenia*, ktorej zodpovedným riešiteľom je PhDr. Ivo Zapletal, CSc. z ÚFS ČSAV uskutočnilo v Dome vedeckých pracovníkov ČSAV interdisciplinárne sympóziu *Logika a problémy súčasného vedeckého myslenia*, ktoré zorganizovalo Oddelenie logiky ÚFS ČSAV. Sympóziu sa zároveň stalo po dlhšej dobe širším fórom československých logikov, ktorí okrem odborných prednášok mali možnosť v rámci zasadania Predmetnej komisie pre logiku MŠ ČSR prediskutovať problémy ďalšieho rozvoja logiky ako aj jej výuky na stredných a vysokých školách.

I. Zapletal ako zodpovedný riešiteľ ČÚ IX-3-7/3 v úvodnom vystúpení poukázal na hlavný cieľ úlohy: — výskum základných tendencií v oblasti súčasnej logiky a logických základov vedy.

Hlavný cieľ sa bude realizovať formou dvoch tematických okruhov: 1. základy súčasnej logiky a logických základov vedy — napr. formalizácia, matematizácia, definícia, dedukcia atď. 2. problematika neklasických logík, najmä vo vzťahu k metodologickým otázkam umelej inteligencie — napr. logická inferencia, logika a riešenie problémových situácií, „mentálna“ logika atď.

Z praktického hľadiska má logika veľkú a nezastupiteľnú úlohu v rozvoji schopností abstraktného myslenia a výchovy ľudí k dôslednému a presnému usudzovaniu a vyjadreniu. Všetky ďalšie vystúpenia akcentovali a konkretizovali niektoré z problémov naznačených v úvodnom vystúpení.

Analyzovali sa východiská normatívneho usudzovania, pravdivosť a záväznosť noriem (V. Svoboda, ÚFS ČSAV Praha), vzťah normy a logiky — dedukcia normotvorby, princípy konštrukcie normy a metodológia normotvorby (J. Štěpán, Přírodovědecká fakulta UP, Olomouc), neverifikovateľné empirické propozície — verifikácia, falzifikácia, overenie propozícií (P. Čmurej, katedra logiky FF UK, Bratislava).

Rozoberala sa axiomatická výstavba teórie intenzionálov (V. Janák, Pedagogická fakulta UP, Olomouc), modely kauzálnych krokov v expertných systémoch (R. Bek, Strojní fakulta ČVUT, Praha), klasiológia ako nová veda o teórii a metodológii klasifikácie (Z. Zástava, FF UK Praha).

Z historického aspektu sa skúmal motív „logického realizmu“ v tradícii rakúskeho myslenia druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia (M. Pauza, ÚFS ČSAV, Praha).

Pozornosť sa venovala tiež teoreticko-metodologickým otázkam konštruktívnej logiky (O. Demuth, MFF UK Praha), fenomenologickému výkladu vzťahu matematiky k reálnemu svetu — kategóriám možnosť, neurčitosť, nekonečnosť, jednote konečnosti a nekonečnosti, diskretnosti a spojitosti, rozmanitosti a celostnosti atď. (P. Vopěnka, MÚ MFF UK, Praha), modálnej

teórii množín (J. Krajíček, MÚ ČSAV, Praha), aktuálnym problémom výskumu menotov (Z. Hedrlin, MÚ MFF UK, Praha).

Hovorilo sa o filozoficko-teoretických otázkach teórie zložitosti (P. Pudlák, MÚ ČSAV, Praha), o aktuálnych otázkach logického programovania vo vzťahu k jazyku PROLOG v súvislosti s piatou generáciou počítačov (P. Štěpánek, MFF UK, Praha), ako aj o logických chybách v logickom usudzovaní (Z. Jančaříková, Z. Pertlová, ÚFS ČSAV, Praha).

Interdisciplinárne sympóziu znova potvrdilo, že v oblasti logiky sa za posledné obdobie nahromadilo mnoho veľmi aktuálnych problémov, ktorých riešenie si vyžaduje urýchlené zjednocovanie výskumných kapacít, posilnenie komplexných a interdisciplinárnych vzťahov najmä medzi filozofiou, logikou, matematikou, jazykovedou a kybernetikou. Zároveň potvrdilo správnosť zamerania koncepcie ČÚ IX-3-7, a to ako v teoretickej, tak aj v prakticko-realizačnej sfére.

Ján Dubníčka

FILOZOFICKÉ A METODOLOGICKÉ OTÁZKY SÚČASNEJ TECHNIKY A TECHNOLOGIE

Rada stáleho seminára k filozofickým a metodologickým otázkam rozvoja prírodných a technických vied prezídia ČSAV usporadúva pod patronátom Ústavu pre filozofiu a sociológiu ČSAV ročne pravidelne najmenej dva vedecké semináre k aktuálnym filozoficko-metodologickým problémom. Z posledných rokov pripomeňme napr. semináre k filozofickým a spoločenským súvislostiam mikroelektroniky, biotechnológie, životného prostredia a i. Tieto podujatia majú tradične vysokú úroveň. Zúčastňujú sa ich vedci z rozličných odborov spoločenských, prírodných a technických vied, ktoré sa stretávajú s danou problémovou oblasťou. Výsledky seminárov edituje dr. J. Stachová v zborníkoch. K semináru o ekologických problémoch bola pripravená aj bibliografia k vybraným okruhom problémov.

V dňoch 14.—15. apríla 1987 sa uskutočnil seminár na tému *Filozofické a metodologické otázky súčasnej techniky a technológie*. Účastníci z celej republiky predniesli na ňom takmer tridsať príspevkov, súvisiacich s rozličnými stránkami techniky — od filozofických problémov technických vied, postavenia človeka v súčasnej technike, ekologických, ekonomických, etických aspektov, cez problémy špeciálnych oblastí techniky až k jej metodologickým otázkam. Hlavným zámerom seminára bolo zamyslieť sa nad cieľmi a kvalitou vedecko-technického pokroku, hlavne jeho technického komponentu, vysondovať hlavné teoretické problémy techniky v súčasnej spoločnosti a načrtnúť možnosti ich riešenia. Program bol rozdelený do 3 tematických okruhov: 1. okruh sa týkal najmä otázok podstaty techniky a jej rozvoja, vzťahu techniky, spoločnosti a človeka, techniky a prírody, 2. okruh sa zaoberal analýzou logiky historického vývoja techniky a špecifickosti skúmania prírody a techniky, 3. okruh sa zamerával na zmeny výrobného a životného spôsobu v súvislosti s vedecko-technickou revolúciou.

V úvodnom referáte podujatia zdôraznil akademik Jaroslav Němec, člen prezídia ČSAV, potrebu syntézy poznatkov v oblasti prírody a techniky